

S Rukoyou jsme se seznámili v průběhu naší podzimní mise v roce 2010. V Arandu končily žně a na všech políčkách proměněných na dočasné mlaty již třetí týden kroužily dokola uvázaní jaci, míšenci dzo i krávy, aby co nejlépe vydupali z klasů pšenice skromnou úrodu na zimu. Na jednom mlatu tehdy asi osmiletá Rukoya pomáhala mamince sbírat ze země zapomenutá zrnka a všimli jsme si, že podivně mhouří oči, jako by pořádně na zrnka neviděla. Obě patřily evidentně k nejchudším obyvatelům Arandu. Holčička nás zaujala a na její oko jsme se zblízka podívali. Přes bělmo až ke zřítelnici se táhla nepravidelná hnědá skvrna. Když matka viděla náš zájem, přiblížila se a řekla, že holka se jmenuje Rukoya, že špatně vidí, ale ona nemá žádné peníze, aby ji odvezla k očnímu lékaři do Skardu.

V dalších dnech jsme tak tedy učinili my a tak začala naše nová známost s doktorem Niazem Alím, očním lékařem z místní státní nemocnice DHQ ve Skardu. Niaz Alí se na holčičku podíval, posvítíl jí do oka baterkou a řekl: „ má zničenou rohovku a potřebuje transplantaci. To ale dělat nemůžeme, protože to neumíme a nemáme ani přístup k rohovkám. Bylo by třeba vybudovat tkáňovou banku, ale to je pro nás nedosažitelné, nemáme tady ani transfuzní stanici “. Podsaditý přibližně čtyřicetiletý Alí s krásnýma hnědýma očima byl místní rodák, kterého prozíravý otec poslal do školy, a když se kluk dobře učil, tak i na univerzitu do Multanu. Rodina sice nebyla zámožná, ale rodiče se obětovali a jejich syn to dokázal a medicínu vystudoval. Na rozdíl od jiných Baltijců, kteří také měli to štěstí, ale nebyli tak altruističtí, nezůstal vydělávat v bohaté části krajiny, ale vrátil se do hor rodného Baltistánú. Stal se ophthalmologem v místní státní nemocnici ve Skardu, správním centru Baltistánú na horním toku Indu. Postupně se naučil mnohé ze svého oboru a nechyběla ani oční chirurgie. Protože nemocnice měla vybavení, odpovídající asi tak dobře Marie Terezie, začal také shánět novou techniku, alespoň trochu odpovídající dvacátému století.

Proti jiným oddělením nemocnice si postupně svojí houževnatostí vydobyl výsadní postavení, a když jsme se s ním seznámili, jeho klientela byla rozeseta prakticky po celém 2milionovém Baltistánú od Nanga Parbatu počínaje a hraničních hor Hindúkuše konče. Trvale ordinoval denně ve Skardu, kde měl stále přeplněnou čekárnu, jezdil ale také svým malým terénním autem do ostatních částí provincie a všude poskytoval svoji pomoc. Vybudoval poradenskou síť národního programu proti stále velice rozšířené oční nemoci trachom, která neléčena vede ke slepotě a podařilo se mu od sponzorů získat i poměrně moderní vybavení ordinace. Postupně se stal pojmem a mnohdy jedinou a poslední nadějí lidí, kteří měli problémy se zrakem. Když nám ale předvedl operaci šedého zákalu, kterou jsme v jeho operačním sále mohli sledovat zblízka, docela nás podmínky ve kterých pracoval, vyděsily. V době, kdy vyspělý svět používal moderní ultrazvukové a laserové nože, používal klasický skalpel a silné brýle. Lítacími dveřmi sálu navíc stále někdo procházel do sousedního sálu, kde zrovna někomu otvírali břich. Za ty roky, co jsme od roku 2006 jezdili do Baltistánú na naše mise jsme viděli již leccos, ale že takto vypadá zdejší špičkové a jediné pracoviště oční chirurgie, bylo prostě neuvěřitelné. S Dr.Niazem jsme se skamarádili a on sám se při večeři, na kterou nás pozval, rozvykládal o místních poměrech. Problém se zničenými rohovkami je ve zdejších končinách poměrně běžný, protože extrémní přírodní prostředí s častými písečnými bouřemi, silným ultrafialovým zářením doplněné nedostatečnou hygienou a ignorancí místních horalů k tomu přirozeně vede. On sám má nejméně 50 pacientů, kteří by potřebovali transplantaci rohovky. Zatím to ale zařídit nelze, protože transplantace se sice v soukromých ordinacích velkých měst na jihu země provádí, rohovky se za drahé peníze dováží z Filipín, ale to si nikdo z karakorumských horalů dovolit nemůže. Malá Rukoya se právě zařadila mezi takto postižené nešťastníky a její

naděje na normální život nevypadají moc dobře. Chudák holčička, bude ráda, když bude vidět aspoň na jedno ze svých očí. Byli jsme z toho v tu chvíli velice zdeprimovaní.

Pak jsem si vzpomněla, že moje kamarádka Petra Procházková, známá novinářka, před časem iniciovala program transplantace rohovek ve válkou zpustošeném Afghánistánu. Je to vlastně nedaleko odtud, protože Pákistán má s Afghánistánem dlouhou společnou hranici a životní podmínky obou zemí jsou hodně podobné. Petřin projekt stále funguje a probíhá tak, že poté, co se jí podařilo zajistit pro jednoho afghánského očaře školení na transplantaci rohovek někde v České republice, založila v Čechách malou neziskovku, která za peníze dobrovolných dárců rohovky v České republice nakupuje a vozí letecky do Kábulu. Tento příklad nám s Viťou nedal spát a hned po návratu z mise jsme Petru kontaktovali a "knowhow" od ní zjistili. Faktem je, že jsme opět jednou měli štěstí, narazili jsme na několik chápavých a soucitných lidí, kteří nám pomohli obdobnou stáž pro Dr. Niaze v České republice zorganizovat. Nejvíce nám pomohl nezdolný Prof. MUDr. Pavel Ševčík z fakultní nemocnice v Brně, který spolu s ředitelem nemocnice a vedením tamější oční kliniky pro Niaze zajistil nejen samotnou několikátýdenní stáž, ale i ubytování a možnost při transplantacích rohovek asistovat. Zbytek, tj. udělení českého víza na naší ambasádě v Pákistánu, pojistky a zpáteční letenky jsme Niazovi zaplatili my z peněz dárců na Czech Hospital. Také jsme sehnali peníze na uhrazení jeho pobytu v ČR.

Nebylo to sice vůbec jednoduché, ale bozi stáli při nás a tak počátkem roku 2012 Niaz přiletěl do Prahy. Tentýž den jsem ho přivezla k nám do Olomouce a pamatuji si, že první na co

se zeptal, bylo, na které straně našeho domku se nachází východ. Jasně, u nich doma by tam byla umístěna kibla, typický malý výklenek nasměřovaný k Mekce. Zdvořile, ale důrazně odmítl mnou připravené kuře, protože neměl žádnou jistotu, že odpovídá podmínce přípravy halal. Rýži a zeleninu si ale vzal a totéž se zřejmě pak odehrávalo po celý měsíc, kdy se stravoval v nemocniční menze. Tentýž večer po příjezdu také protelefonal doslova majlant, jen aby svým dětem, rodičům a manželce oznámil, že do České republiky šťastně dorazil. Byl to velmi milý, zdvořilý a jemný člověk a všechny, se kterými v průběhu své stáže přišel do styku, velice okouznil. Jeho zájem o rozšíření znalostí hlavně směrem k transplantacím byl, jak se dalo čekat, také obdivuhodný a brněnější lékaři mu zase nadstandardně vyšli vstříc. Soustředili do krátkého období termíny nejvyššího možného počtu naplánovaných transplantací rohovek, aby se co nejvíce naučil. Také mu byla umožněna návštěva tkáňové banky aby se naučil rohovky z mrtvých dárců odebírat. Docentka MUDr. Zuzana Hlinomazová byla jeho obětavou učitelkou a stali se z nich velcí přátelé.

Na závěr Niazovy stáže jsme od nemocnice a firmy SPIRIT MEDICAL, spol. s r.o. obdrželi darem oční mikročirurgickou jednotku Protegé s příslušenstvím, kterou jsme pak v létě dovezli do Skardu, sice s potížemi, ale přece, nainstalovali v jeho operačním sále. Tím tam skončily oční operace skalpelem, co prý je důležité hlavně u dětí. Byla to jedna z našich nejpovedenějších akcí až na jednu maličkost, ze které jsme ovšem byli dost smutní. V téže době nám Niaz řekl, že založit tkáňovou banku ve Skardu bude velmi složité, i když podle zdejší legislativy odebírat rohovky lidem s jejich předchozím souhlasem dovoleno je, na rozdíl od Afghánistánu, kde by mohl být lékař, který by to udělal, i popraven. Zde byly problémem finance - na něco takového naše malá

neziskovka prostě neměla. Vozit, ač letecky, rohovky z ČR také nebylo reálné, protože na rozdíl od Kábulu, kde cesta z letiště do nemocnice trvá několik minut, cesta do Skardu po příletu kurýra do Islamabadu může trvat i týden. Podle toho, jaké je počasí a jestli spoj do Skardu poletí.

Takovou dobu rohovky nevydrží a zkaží se. A tak jsme se uspokojili alespoň s vědomím, že chirurgické výkony Niaze doznaly mnohem lepší kvalitu, než tomu bylo předtím. S Niazem jsme zůstali nejlepší přátelé a on nám také pomohl řešit mnoho problémů, o které při humanitární práci v Karakorumu není nikdy nouze. Naposledy jsme se setkali v listopadu minulého roku, když nás již tradičně opět pozval ve Skardu na výtečnou večeři a nechal pozdravovat profesora Ševčíka, doktor Hlinomaz, jak setrvale komolil jméno své učitelky a všechny další hodné lidi v České republice, kteří mu v roce 2012 pomohli. Na Vánoce jsme si vyměnili pozdravy a život šel dál

Šel dál až do chvíle, kdy jsem před několika dny v mailu objevila od Niaza krátkou zprávu, kde stručně a věcně oznamoval, že se mu podařilo navázat spolupráci s organizací pákistánských lékařů žijících v USA, kteří mu právě posílají prvních 7 rohovek. Transplantovat je bude v nejkratší době svým pacientům v Baltistánu. Rozplakala jsem se radostí, když jsem si uvědomila, že žádný dobrý úmysl není marný, i když se musí na tu převratnou chvíli čekat dlouhých šest let. Také jsem si ale okamžitě vzpomněla na Rukoyu. Dnes je to již věkem holka na vdávání, ale pravděpodobně v důsledku své poloviční slepoty není pro nikoho zajímavá. A vůbec, jestli ještě to svoje slepé oko má? Pomůžou jí nové okolnosti, anebo je pro ni již pozdě? Bude mít její příběh šťastný konec, anebo se zařadí mezi ty, kdo prostě mají smůlu?

Dina Štěrbová - Czech Hospital

16.srpna 2018

[Reportáž ČT ze stáže Dr. Niaze ve FN Brno](#)